

Quise serue bone in modico fidelis mitra in gaudium con
vovae. **ā** Beatus ille servus cum venerit dominus eius
iamuam & inueperit eum uigilantem. **ā** Fidelis seruus
colituit dominus sup famham suam. **ē** vovae. **ā** **L**
ā in quo dolus non est. **ē** vovae. **ā** Serue bone &
in gaudium domini tui. **ē** vovae. **z** Amant. **v** **Q**s u
anctissime confessor domini monachoz pater & dux
p nostra omnium q salute. **ē** vovae. **h** se. **uef.** **ā**
ā **C**oloret. **ā** **D**isripuli. **z** **J**ustus ut palma. **S**u
redurat dominus p uias rectas & ostendit illi re

P. 6, 72

60

60

R. v. 181. 788.

COMOEDIAE
 MISNICAE SYN-
 OPSIS, RECITATA
 IN AVSPICIO CON-
 TINVANDARVM
 lectionum Ienae 27. Febr.
 1593.

A

GEORGIO MYLIO
 D. & professore primario.

J E N A E

Typis Tobia Steinmanni.

COMEDIA
MISERICORDIA
OBSIS RECITATA
IN AVSTRIACIS
THEATRIS
L. J. J. J.

GEORGIO WILHELMO
O. O.

F. C. A.
P. J. J. J.

COMOEDIAE SACRAMEN-
TARIAE IN MISNIA
SYNOPSIS.

QUORARIVS,
AUDITORES HV-
manissimi, et vix nisi ex magnis
interuallis vos ego compellavi
mensibus proximis quatuordecim, quorum
quinque continuis turbata dissipataq; Ecclesie
Vitebergensi: Octonis, eoq; amplius, Visita-
tioni Misnica, tandem etiam aliquot dierum
spacio componendis rebus Ecclesiasticis in co-
mitatu Schwarzeburgico vacandum fuit:
eo indecentius esse arbitror, post tam diutum-
num silentium, saltem toties interruptum col-
loquium, ocysus ex abscondito quasi prorepen-
tem, operarum scholasticarum telam ex ab-
rupto denuo resumere. Quin imò & offi-
cij mei esse disco, & ex dignitate huius ipsius
cathedra, totiusq; huius catus amplissimi ho-
nore futurum existimo, si, quam exordiar
rursus statas operas loci huius, prius oratiun-

A 2 cula

cula vos salutem aliqua. Neque id verò fa-
cio confidentia aliqua aucta eius facultatis,
quæ ad dicendum ex hoc loco, præsertim in tan-
ta corona, requiritur (hanc enim opinionem
facile minuit tanto tempore intermissus dicen-
di usus, quem non nisi assiduitate crescere
magistri ipsi huius artis profitentur) sed te-
standi causa gaudium meum, significandi de-
siderium, quorum hoc, ingenti me occupa-
tum fuisse hætenus, ipsemet mihi optimus te-
stis sum: illo, me perfusum iam esse mirifico
sentio, postquam in conspectum catus huius
exoptatissimi saluus atque incolumis redeo,
atq; ita redeo, ut neq; de vestro erga me studio,
neq; de meo erga vos amore, neq; de catus hu-
ius amplissimi flore, hætenus quicquam im-
minutum esse videam.

Hic ego ad te Christe ter optime maxime
conuersus, tuæ non potentie tantum immense:
sed bonitati etiam ineffabili ex imis pectoris
visceribus gratias ago, quarum illa tu hæte-
nus tueri nos, hac regere atque gubernare ita
dignatus es, ut sub scuto alarum tuarum tui
atq;

atq; incolumes permanserimus: bonitatis au-
tem tuæ diuina riuulos suauissimos, imò fontem
ipsum gratiæ celestis uberrimum viderimus,
gustauerimus, hauserimus: Da quæso alme
atq; vnice saluator animarum nostrarum, vt
sub patrocinio tuæ omnipotentia salui deinceps
curriculum hoc mortalis vitæ, quod exiguum
nobis natura circumscripsit, conficere: in pri-
mis vt in sua quisq; statione grata tibi, & ge-
neri humano salutaria dicere, facere, pati:
omnium autem maximè, vt ad felicem mor-
talitatis metam, imò beatum potius immorta-
litalis portum contingere tandem vniuersi
possimus Amen.

Jam in vultus vestros atq; aciem oculo-
rum vestrorum conuersus, conspiciari mihi vis-
deor desiderium atq; expectationem animo-
rum vestrorum, qua argumentum orationis
huius meæ cognoscere auctis. Equidem
fateor, hîc me in votis habere, vt rimas cordi-
um vestrorum his diebus explorare, & cuius
argumenti tractationem à me expectaretis
maximè, vel ipse inuestigare, vel ex vobis per
inter-

enternuntium cognoscere potuisssem. Cum enim
vobis studiorum vestrorum me undiquaque
obstrictum esse profitear, si hoc mihi beneficium
obtigisset, consecuturum me indubitate spera-
rem id, quod Regum ille sapientissimus, & sa-
pientium omnium Rex ille sanctissimus dixit,
Pro. 25. Mala aurea in sculptura argentea, qui lo-
quitur verbum in tempore suo. At quia
hoc mihi datum non est, divinatione uten-
dum fuit.

In qua tamen facienda, compendium me
huoddam sectatum esse haud inficio, imitatus
nimirum eos, qui ioculari exemplo, cordium
humanorum & cogitationum internarum
scientiam quandoque profitentur. Nam ut ista
studia, actiones, mores atque gestus hominum
accuratissime observant: imo in oculorum ipsos-
rum motus intenti, ex horum obtutu, ex ele-
vatione aut remissione superciliarum, ex toto
denique vultu coniecturam faciunt de affectio-
nibus animi, ita interdum feliciter, ut conie-
ctura divinationis non aberrant: ita ego in stu-
dia atque actiones vestras defixis animi mei
oculis,

oculis, comica à vobis tractari, ludos institui,
scenas adornari deprehendi diebus hisce pro-
ximis. Hinc comicum quasi sortitus dicendi
argumentum, induxi in animum commemo-
rare, quam nuper in vicina Misnia Satanas
ludere ceperit fabulam, Tragicam illam qui-
dem futuram, si ex voto ipsius successum res
fuisset consecuta: sed Comicam tandem factam,
id est, exitu latissimo finitam, eo nimirum, quo
est nobis securitas, est toti ferè piorum Ecclesie,
pax est tranquillitas optatissima parte consti-
tutaq; est. Quae de re est perorantem breviter,
est stylo tenui atq; ieiuno res maximas perse-
quentem, ut qua antehac me audire consuevis-
tis, attentione, qua omnes ex hoc loco verba
facientes, benevolentia complecti soletis, me
quoq; hoc tempore audiatis, excipiatis, fovea-
tis: maiorem in modum rogo.

Principio annis ab hinc septem, mense
hoc ipso, qui iam decurrit, in vivis esse desijt,
Augustus, Augustus ille inquam, Dux est
Septemvir Saxonicus, qui cura ingenti, im-
pensis maximis, labore immenso, Con-
cordia

A 4

cordia

cordia illius aureo in Ecclesiis Evangelicis con-
stituto trophæo, tanto seculum superius benefi-
cio affecit, ut maiori nemo quisquam potue-
rit. Dissipatum erat corpus Evangelicæ
Ecclesiæ, & quasi in rimas fathiscens: & licet
ruinosum aut ruderofum minimè esset, sic ta-
men variarum opinionum distractione, &
dogmatum diuersitate conuulsum erat, ut
decor illi suus, & pacata tranquillitas non
satis constiterit. Huic malo, postquam à
Deo discessum est, remedium ex hominibus
aut nemo inuenit, aut solus, saltem primus
quæsiuit, inuenit, adhibuit efficax planè. atq;
eximium Augustus, iterum inquam Augu-
stus ille, dux atq; elector Saxoniæ celebratissi-
mus, qui libro illo, quem Formulam Concor-
diæ nominamus, promulgato, dilabentes Eccle-
sias coadunauit, disiunctas copulauit, disper-
sas collegit, atque id omninò diuino excitatus
adiutusq; Spiritu effecit, ut pacatiorem homi-
num memoria, magis florentem patrum æta-
te Ecclesiam reformatam nunquam habueri-
mus. Hunc laudatissimum Josuam, hunc
pien-

pietissimum Hiskiam, hunc religiosissimum
Josiam & cum ipso magnam eius, quam au-
divistis, felicitatis partem, annus ille, & men-
sis, quem dixi, nobis eripuit, annus planè omi-
nosus, & numero atq; augurio eius dignus, qui
biennio post secutus, ex Mathematicorum
vaticinijs, ingentem humano generi cladem,
fortè etiam extremam *πανοληθρίαν* portendere
iudicatus fuit.

Nolim hic, auditores optimi, quemquam
suspicari, ita nos esse stolidos, ut nervos & mo-
mentum totius istius operis in Principis istius
vnius persona constituisse existimemus. Im-
pietatem meram stoliditas ista saperet. Et
res ipsa atq; experientia docuit dudum, & ho-
diè monstrat maximè, solidiori longè funda-
mento, nempe divina veritatis firmamento
niti salutare hoc inuentum.

Illud tamen est, quod in casu isto deplora-
re ipsa nos iubet pietas, quod huius occasione
factum est, ut pristinam in harum regionum
Ecclesijs fabulam ludere, novas iterum Tra-
gadias excitare Satan, consilio planè infelicissi-

B

mo

mo ceperit. Prologus ergo iste fuit quasi quidam fabulae sequentis, imò prodromus malorum, quorum Ilias quadam Scholas vicinas atq; Ecclesias excepit, imò uniuersam regionem Misnicam, adeoq; domos singulas peruasit. Verum enim nimis est quod dicitur:

Intrant in thalamos publica damna tuos.

Super
Psal. 9.

Facit alicubi Augustinus persecutionem duplicem, qua primitiua Ecclesia Christiani fuerint exerciti, fraudulentam unam, violentam alteram: hanc quidem qua vim habuerit in Imperio, quaq; proscriptionibus, tormentis, exilijs, cadibus seuitum in Christianos fuerit: illam verò, qua dolum habuerit in miraculis, consilijs, inuentionibus. Similes Sacramentaria istius Comœdia actus in Misnia fuisse, pxi-
mis annis vidimus. Fraudulentam ergo totam, insidiosam atq; fucatam Comœdia istius pta sin
constituimus. Pacata erant in Ecclesia atque Scholis uniuersa, constitutionum atq; legum optimarum repagulis omnia firmissimè circumseptæ: adhuc Princeps paterni Imperij
hares

heres & successor unicus, de religione rectissi-
mè sentiens: consensus ordinum omnium pro-
uincialium maximus. Ut hac conuelli pos-
sent omnia, Schola atque Ecclesia turbari,
leges proculcari, Princeps in mentem moresq̃
ab institutione paterna alienissimos indu-
ci, ordines scindi possent, ad hoc plusquam
Sinonia arte opus fuit. Qua quidem Dia-
bolo, quem $\mu\upsilon\sigma\iota\omicron\tau\epsilon\chi\upsilon\iota\tau\omega$ vocauerunt veteres,
minimè etiam defuit. Troia perdenda unum
Sinonem satis fuisse Græcorum, memo-
rant historia. In hac fabula duos potissi-
mum Sinones produxit actor eiusdem, ma-
litia quidem atq̃ audacia non dissimiles, va-
fricie tamen nonnihil dispares, in magna
tamen utrumque autoritate constitutum,
& sic instructum adiuuentis, ut nocere bo-
nis possent, quoties volebant: vellent autem
quoties poterant. De quibus non est equidem
ut dicam pluribus. Subijt enim alter iam iam
iudicium Domini, ut norit, quàm facile ipsi
calcitrare contra stimulum fuerit. Alterum

B

2

manet

manet iusta in his terris Nemesis, quam uti-
nam ille recta mente, pœnitentia non simulat,
veraq; in Christum fide sustineat. De artibus
ipsis verba facere maius opera precium esse
persuasum habeo.

Constat autem religionem administrari
partim rerum, partim personarum admini-
culis. Quoad personas, prima auctoribus istis
fabula Sacramentaria cura fuit, ut quos in
conseruanda restaurandæ doctrina puritate
vel hæctenus præstitisse aliquid meminerint,
vel deinceps etiam prestare posse suspicaren-
tur, eos velocius dignitatibus atq; officijs suis
deturbarent, vel ita saltem minis territarent,
insidijs circumuenirent, periculis conclude-
rent, ut aut elidere ipsos atq; excutere, cum
vellent, possent: aut non excussos atque elisos
maximè, curis tamen emaciarent & confice-
rent.

Ingemiscerent, si hæc presentes audirent,
nonnulli magni nominis, stupendæ eruditionis
atq; prudentiæ Cancellarij: collachrymaren-
tur, si in memoriam hoc loco sibi reuocata,
animo

animo recolerent praestantes usu atq; experi-
entia consiliarij: non possent non ad harum
rerum recitationem ira atq; fremitu exarde-
scere nobiles atq; aulici, qui in magno quon-
dam, vivente Augusto, dignitatis constituti fa-
stigio, vel latus extremum claudere postea, &
post principia stare, vel ex authorationis igno-
miniam pati coacti sunt, postquam Sinonia
actio in scena locum obtinere, & fex Sacra-
mentaria fabulam suam ludere cepit. His ergo
summotis prodire in aula ceperunt homines
noui, iuenculi, nec sibi ipsis, neq; Reipub. utiles.
Quid porro Theologos memorem? Eun-
dem erga istos fabula illa morem retinuit. Con-
stituti sunt Corycai, qui dicta facta q; ipsorum,
insidiosè observarent: conducti sunt, qui li-
tes iniustas intentarent, & cum causis ipsis
non possent, saltem modo agendi animos
ipsorum expugnarent. Preces & suppli-
cationes ipsorum, periculosa; admonitiones,
seditiosa; excusationes atq; accusationes omnes,
capitales haberi atque nominari cepta sunt.
Vos ipsi per Deum immortalem iudicate, quid

B 3 sit,

fit, quod me etiamnum Vitebergæ commoran-
te factum est, utiq; non mandante Principe,
sed ita constituente Sinonia actionis governa-
tore, quod aliquot mensium spacio, obsitis
utring; haud procul ab urbe, viarum publi-
carum compitis, tabellariorum omnium, qui
vel ad urbem commearent, vel inde etiam re-
mearent, sarcinulas apertas isti homines sunt
scrutati, conquisitis omnibus quæ vel à Viteber-
gensibus Theologis ad alios, vel ad ipsos ab alijs
conscriptæ erant, literis, ut ex resignatis istis
depromerent, unde capitibus istorum pericula
creare possent. Imò alterum etiam, hoc
ipso, quod commemoravi, atrocius, quale sit,
estimate. Conscriptæ sunt ad Theologos
literæ fictitiæ, quibus magna significabatur
συμπάθεια, erga miseram Religionis faciem,
solatia ad secuturum exilium communicaban-
tur, subsidia exulaturis promittebantur, in-
super missis unà cum istis fictitijs literis, splen-
didis muneribus, ut si quid penitissimè re-
conditum in pectore haberent, quo prodi-
to periculum ipsis creari posset, hoc artificio
emun-

emungerent. Industrius in hoc artificio
fuit JOANNES ille Maior, poeta Vite-
bergensis, qui istac arte optimum virum, &
Theologum insignem D. JOANNEM
MATTHAEUM & conditione academi-
ca, & vita hac mortali exuit atq; spoliavit:
mihi etiam parum absuit, quin extremum
discrimen conciliauerit. Sed non viuos tan-
tum ac presentes vexauit ista fabula: verum
etiam mortuos atq; absentes. Exterorum
igitur Theologorum, quos nostra amat fouetq;
Ecclesia, nemo fuit, quin audiret pessimè, &
vix numerum inter Alphabetarios apud
istam cohortem inueniret: Sabaudicis inte-
rim Theologis, Palatinis, Sacramentarijs
omnibus, ad caelum usque elatis. Quos
verò iam caelestis Academia suscepit, Theo-
logos, toto mundo celeberrimos, Bugenhagi-
um, JONAM, CRUCIGERUM,
BRENTIVM, SNEFFIVM, & simi-
lis nota homines: hos illi alios indoctos asinos,
alios scurras, alios fatuos: Beatissimam
illam animam, LUTHERVM dico, cum
atro-

atrocius criminari non audent, Germanicum Martinum, turbulentum & rigidum Pfaffum appellare consueverunt. Et ut autoritatem doctrinae cum existimatione personae pariter conuellerent, ea forma imaginem Lutheri & Philippi excudere ceperunt, ut à dextris Philippus consisteret, laeuum Philippi latus Lutherus, ceu isto inferior, clauderet. Imò Philippista tandem audire publicè etiam uoluerunt, ut hoc nomen professi, Luthero nuntium sese remisisse, imò bellum indixisse ostenderent. Tandem ex composito actum fuit, ut nulla publicè haberetur oratio, nulla ad ualuas publicas affigeretur intimatio, in qua non Philippus ad astra eueheretur, Lutheri mentione altissimo silentio inuoluta. Memini auditum fuisse, qui diceret, se cum Philippo malle in inferno, quàm in caelis cum Luthero uersari, eò nimirum usq; progressa est temeritas istorum hominum: fraudulenter tamen magis atq; insidiosè, quàm pro sensu animorum suorum loquentium, nimirum ut uulpem Sacramentariam, pelle ouina Philippici nominis palliarent.

Sed

Sed ad rerum adminicula descendo, quibus causa religionis administrari atque promoveri solet. In hoc genere tria sunt, quibus probe recteque instructa Ecclesia in negotio religionis plurimum potest proficere. Primum est norma doctrina certa, ad quam velut Cynosuram, dogmata quavis controversa iudicari, & ex qua *στοιχείωσις κανόν* quam Apostolus appellat, peti indubitata atque immota possit. Secundum illud est, si Spiritui S. sua in ministerio Ecclesiastico libertas & pars officij *ἐλευθερικῆ*, non minus, quam *διδασκτικῆ* intemerata relinquatur. Tertium hoc est, si cum voce viva vox etiam muta Ministrorum consonet, id est, scriptionibus, non minus, quam concionibus sacris sua constet integritas. Ad hac religionis purioris interuertenda adminicula, penitusque excindenda, artes suas Sinonias gens ista fabulosa pro virili adiunxit. Primum vix humi repositis, atque ex tepore mortali frigefactis Augusti inclyti exuvijs, Concordia Formulam, quae nuper immenso sumptu & labore istius Principis, symbolica Ecclesia-

Gal. 6. 16.
Phi. 3. 16.

C

rum

rum nostrarum constituta fuerat tessera, ne-
mini obtrudendam esse, mox, memoriam eius
honestè sepeliendam, tandem prorsus illam
eliminandam esse ex Ecclesia dicere non
sunt veriti, imò materiam litis, Argu-
mentum discordiarum, appellare ausi sunt,
cuius ipsis etiam autoribus de eadem non
conueniat, multi fidem etiam bonam in edi-
tione istius operis desiderant. Ignoscat
Deus his, qui religionis societatem, professi
nobiscum, igni huic oleum, suffundere tem-
pore illo periculosissimo non exhorruerunt.

Successu ergò potiti Sinones isti satis opta-
to, Formule Concordiæ tecto progressu, corpus
doctrinæ Philippicum surrogatum voluerunt,
ad cuius normam cum in obeunda inuestitu-
ra cuiusdam Theologi in Ecclesia Vitebergensi
astringere, publicè inaugurandum, detrecta-
rem, memini id mihi præmij hoc nomine ex
scena Sinonia obtigisse, ut de stipendij annui
salario, una vice, sexcenti floreni accisi ad-
emptiq; fuerint.

Fnde

Inde ad scripta Theologorum fiebat progressio. Decreto ergo cauebatur publico, ne cuiquam fas esset de rebus sacris in publicum quicquam emittere, nisi ad aulam missum, prius, id est, in scena Sinonum istorum ab actoribus fabula Sacramentaria, approbatum. Huic instituto tantum pretebatur commodum, partim rixarum inter Theologos minuendarum, partim autorum optimorum ex tenebris vindicandorum, ut ne ipse quidem Princeps (cuius bonitate pessimè turba isthac abutebatur) olfacere potuerit, non religioni pacem quari, sed insidias strui, non lites nobis minui, sed defensionis arma adimi, quibus exuti, hostiū libidini præda pro arbitrio redderemur. Tandem maius quiddā conati fabule istius actores, ori etiam Ministrorum frenum iniicere, id est, Spiritui sancto ipsi capistrum aptare non sunt veriti. Quo enim alio loco habendum putem Mandatum illud, veritatis religionisq; sincerioris planè proditorium, quo silentium imperabatur Ministris, ne lupum Sacramentarium proprio nomine

C 2 appel-

appellare, verba è suggesto facientes, in animum inducerent. Equidem nihil quicquam esse reor, quo isti homines ad vitium magis ingenium expresserint Sinonium, quam huius mandati commento. Hic enim fuit Troianus ille equus, qui intra muros Ecclesie Misnicae sub specie doni insignis, & pacatae tranquillitatis admissus, ex sinu suo tandem multos effudit eorum hominum manipulos, qui religionis veritate prorsus prodita, sub quavis conditione cum gente Calviniana vivere postmodum, & quidvis cum quovis docere ac sentire de religione (exhorresco commemorans) non erubuerunt. Non defuerunt quidem monitores strenui ac fideles, qui equi istius Troiani receptionem sedulo dissuaderent, in quibus facile palmam obtinuit Selneccerus pia recordationis. Sed ea ipsi est relata gratia, quam Troia accepit, qui equi istius monstrosi admissionem in urbem dissuaserat.

Habetis *πρότασις* Comœdia huius Sacramentaria, tristem quidem satis atq; Tragicam: sed cuius in peius degenerationem, pars
Dra

Dramatis altera quam *Ἰστορίαν* appellant Comi-
mici, luculenter vobis ostendet. Cum enim actu
fabula primo amotis, quas reformidabant, re-
moris, in portu sibi navigare viderentur; iam
non per cuniculos agere, sed aperto Marte
quodammodo pugnare homines isti ceperunt.
Asciti sunt ergo undequaque, atque in Ecclesias
Scholasque introducti partim manifesti religio-
nis nostrae hostes, Calvinismum alibi aperte pro-
fessi: partim *ἡσυχασταὶ* Calvinistae, qui exierant qui-
dem à nobis, sed non erant ex nobis, & sub spe-
cie societatis in religione, virus Sacramentari-
um longo temporum intervallo (ut est mos istus
ἡσυχαστικῶν πνεύματων) in latebris cordium occulta-
rant. Hic demum horrenda sunt auditu,
quae in Religionem nostram proyciebantur,
convitia, dicteria, dira, execrationes, contu-
meliae, scommata, mendacia, anathemata. Nil
nisi Flaccianos, Ubiquitistas, Capernaitas, Eu-
tychianos, Semipapistas, Clamantes, & similia,
crepare hominum istud genus poterat. Hor-
rescit animus referre, quod factitare non co-
horruit Salmuthus quidam Calvinista, Ecclesiae

Vitebergensis Diaconus, qui ad rabiem ebrius,
cum oblongum vitrum, cereuisia repletum,
manu tenens, non haberet, cui propinaret,
imaginem Lutheri ad parietem conspiciatus,
ad eam conuersus dixit, En tibi Luthere hoc
propino. Mox epotum vitrum, cum repletum
iterum cereuisia accepisset, imagini Lutheri
poculum vi immani sic impegit, ut post menses
aliquot frustra comminuti vitri imagini eidem
inherentia contueri mihi non sine gemitu con-
tigerit. Concordia librum alij plenum erro-
rum esse affirmare, subscriptiones à se ipsis fa-
ctas detestari, & apud Deum, peccatorum
illud maximum, cuius sibi essent conscij, de-
precari: Augustanae Confessionis prototypon
hereseos insimulare: Lutherum in castra
Sacramentariorum ante obitum suum dis-
cessisse, impudenter comminisci: doctrinam re-
ligionis Christianae plenius & planius in Codice
Iustiniano, quam Augustana Confessione come-
prehensam esse, publicè effutire: blasphemias de
persona Christi voces & locutiones spargere,
& cum Deus de homine, homo de Deo predi-
cetur

cetur, figuratam & tropicam hanc esse enun-
tiationem publicè disputare, hoc est, Arrianis-
mum postliminiò in Ecclesiam reducere: de
absoluto predestinationis decreto, & reprobationis
fato, hominum memoria inauditas
voces, & Cerbereos planè latratus, scriptis
atque ore effundere: peccato originis negato,
nativam fidelium liberis sanctimoniam tri-
buere: Baptismi vim omnem atque efficaci-
am eneruare: in rebus adiaphoris, necessi-
tatis laqueos conscientijs hominum iniice-
re: in verba atque nutus ipsorum non illicò
iurantes, exilijs atque carcere mulctari,
atque in his omnibus rebus nihil mode-
ratè, nihil tranquillè: Sed omnia pro im-
perio & pro libidine animi agere ceperunt.
Digna sunt memoria illius hierophanta, seu
Sycophanta potius aulici verba, quibus Py-
ladem suum, nuper Pastorem in Ecclesia
Vitebergensi constitutum, contra Diaconos
suos, purè de religione sentientes, literis scriptis
armat atq; animat, Si Βλαξινοὶ isti molesti tibi
esse perrexerint: eyce illos, idq; saltem ex hoc
capite,

capite, quia Ubiquitatem inthronizare con-
tentur. Eiusdem alterum fuit apophthegma,
Nunquam rectè successuras res, nisi vete-
rani, & quibus priorum temporum memo-
ria constet, è medio prius tollantur. Hoc
nimirum quasi fuerunt isti homines, ut non ho-
minibus, non usu rerum praeditis: sed brutis
& mancipijs imperare velle viderentur: nec
sanè aliter res omnes administrarunt, quàm
quasi ex novis insulis, aut ex calo Empyreo nu-
per in terras hasce delati, adventu suo non le-
ges tantùm & statuta omnia maiorum anti-
quassent: sed omnem etiam rerum superiori-
bus temporibus gestarum memoriam uno
momento aboleuissent. Nulla posteritatem
unquam capiet oblivio eius facti, quod de ab-
rogando Exorcismo tentare in Ecclesia, &
verò ausu nimis insolenti tentare ausi fue-
runt.

Claud.
fol. 132.

Memorable est scriptoris cuiusdam
Galli in recensenda Beza Geneuensis vita
ἡρώμηνος, Omnes, inquit, in Calviniana Schola
ita sunt informati, ita instituti, ut quaecunque
medi-

meditantur, quaecunque agunt, prius facta,
quam cepta esse audiantur: ut si negare ne-
queant, ea ipsa in aduersarios exonerent,
eorumque innocentia & integritati suas frau-
des, suas machinationes, sua veneficia, suas ca-
des imputent. Vium huius observatio-
nis exemplum in abrogando Exorcismo vide-
re in isto hominum genere licuit ante trienni-
um. Nam ut factum hoc prius, quam
ceptum audiretur, in solenni ritu baptizata
filiola, optimo Electori, technarum Caluinia-
narum minimè conscio, persuadent ex tempo-
re, quia adiaphorus sit Exorcismi ritus, ut
in actu isto, cui exteri aliqui interfuturi sint,
ritui isti minimè assueti, eundem prateritum
velit. Facile obtinent, quod volunt, maximè
quia sic unanimes voto Theologos sentire, prin-
cipi ad habendam. suis fidem non malè compo-
sito, homines isti inculcabant.

Exempli istius autoritate ex tempore illi
potiti, statim in ius commune, & absolutam
necessitatem, factum unius Principis arbitra-
rium, atque ut sic loquar, extemporaneum, illi
D rapiunt,

rapiant, detestabilem, execrandam, magicam,
Papisticam, Diabolicam abominationem esse
commenti id, quod ipsi sub ratione indifferente
Principi suo primitus persuaserunt. Nec
hic rationibus agebatur, aut deliberationi-
bus & consilijs locus tempusq; relinquebatur,
ut in similitudinem ritus adiaphori sponte
consentirent omnes: sed minis, vi, imperio, car-
cere, mulctis, exilio omnia raptim tracta-
bantur, nimirum experimentum partim sic
capturis istis hominibus, si in hoc capite res
succederet, quid in reliquis deinceps tentare
tuto possent: partim & quidem praecipue, ut
autoritatis Lutheri labefactanda specimen pu-
blicum proponerent. Sic enim stabat homi-
nibus istis iam subducta ratio & collectio:
Lutherus detestabilem Exorcismi idolomanti-
am ex Ecclesia non sustulit. Ergo nulla est
eius in reformanda religione autoritas, &
Caluino atq; socijs debetur, quod purgatam
à Papismo Ecclesiam habemus. Hoc erat
quod illi iam non in angulis tantum mussi-
tare: sed palam etiam profiteri ceperant.

Die

Dies me citius, quam oratio deficeret, si hic commemoranda sint contumelia, si recensenda scommata, si calumnia enumeranda, si explicanda fraudes, quae in hoc negotio factae sunt, ministris, qui vel resistere, vel tergiversari in hoc instituto in animum induxerant.

Aliquibus crimen laesa maiestatis intentatum fuit, quod factum Illustriss. Principis (cum quo tamen nihil ipsis rei erat) atro calculo notare presumpserint. Alijs deliberandi tempus ne ad horam quidem unam permittebatur.

Plerisque cum conditione doctrinae non mutanda subscripturis, venia rei non concedebatur.

Ipsi Electori turpiter imponebatur per Consistoriales quasdam literas, quibus certior ille reddebatur, Ceremonia ista non parum multos offendi, subornato in hunc usum leuissimo quodam homine, pastore loci cuiusdam & Superintendente, qui ad Consistorium scriberet, in sua dicecesi esse plurimos, qui Exorcismo offenderentur, quos nullos fuisse tandem compertum fuit, & diem datarum literarum per crimen falsi retrò ascriberet. Quibus lite-

D 2 ris,

ris, quamquam falsis & fictitijs optimum,
Principem tamen in errore suo vehementer
confirmatum fuisse, quo minus scandalum
datum agnosceret, atque auerteret, certum,
atq; exploratum est. Utinam abscindan-
tur inquit Paulus ad Galatas, qui vos con-
turbant: Traditi sunt in reprobum sensum,
Gal. 5. fraudum istarum machinatores prope omnes:
Quis ergo aliud istis etiam imprecetur, quam
quod Galatarum conturbatoribus Aposto-
lus imprecatus fuit? Neq; enim has dunta-
xat, quas recensui, tragedias excitare homi-
nibus istis volupe fuit. Nihil est in religione
venerandum, nihil in moribus concinnum,
nihil in politia tum civili, tum Ecclesiastica
approbatum, quod isti homines temerare,
conuellere, prophanare, excindere, non laudi
sibi duxerint. Et sic illos omnia innouandi li-
bido occupauerat, ut non alio argumento re-
eta magis putarent, quae introducebant, quam
quia noua erant: vitiosa autem quae abroga-
bant, quam quia vetera. Hinc antiquatis
veteribus, quippe Lutheranis, tum precatio
num

num, tum Psalmodarum etiam formulis, no-
ua, ad chorearum saltum, quam chori Ecclesi-
astici concentum magis aptata, inuehebantur.
Nova scribebatur Catechesis: noua typis ex-
cudebantur Biblia, quibus tota latrina sterco-
rum Calvinianorum infarta erat. Hec uero
omnia pro suggesto necessaria reformationis
nomine identidem ab istis hominibus commen-
dabantur: hac scriptis publicis Illuminatio ap-
pellabatur, qua seculum hoc Deus precipue
beatum uolisset: denique, ut furoris haretici
monumenta posteris seculis superessent, me-
moriam etiam posteritatis consecrabantur, re-
posita in cacumine turris Lipsensis, narratione
plusquam mendacissima, Hanc esse reforma-
tionem, quam morte praeventus absolueret Au-
gustus, quamuis sollicitè de ea cogitans, non
potuerit: sed filio eam reliquerit. Ut iurare
quis haud immeritò possit, Dubium esse, An
verum cogitare etiam & concipere animo,
tantum abest, ut eloqui, aut scriptis profiteri
homines isti ex mendacijs, quanti quanti sunt,
toti consuti possint. Quæret hic aliquis & po-
steritas,

steritas, scio, mirabitur, quæ in hoc rerum sta-
tu, Reipub ratio, quæ Ecclesiæ facies, quis Scho-
larum modus, quæ omnium ordinum conditio
fuerit? Dicam verbo uno, Miserrima. Vi-
disses tantam in templis vastitatem, quantam
à religione Christiana in his regionib. propaga-
ta, nulla vidit ætas. Plurimi erant, qui anni
integri decursu, multi, qui plurium annorum
spacio concionem sacram nullam audierant.
Infantes aliquibus locis reperti sunt, qui ali-
quot menses ætatis suæ assecuti Baptismi lava-
cro tincti nondum fuerant. Plerisq; in locis
ubi vel per vim intrusi erant mercenarij, vel
à fide constantia prolapsi fuerant, in subscri-
ptione abrogandi Exorcismi præstita, Mini-
stri ordinarij, tantus erat Ministerij contem-
ptus, ut cum Iudeis aut Turcis pari loco à suis
auditoribus pastores fuerint habiti. Vidi ocu-
lis, atq; auribus hisce audiui, qui catello suo no-
men subscripti Pfaffi inderet. Vsq; adeo fœdam
S. Ministerio maculam Satan, opera Calui-
nistarum usus, inusserat. Par & equalis
in Scholis cernebatur vastitas, trivialibus
primùm

primū, quæ ad tantam paucitatem erant
reductæ, ut in deducendis exequijs defuncto-
rum non essent quandoq; qui pro funere can-
tarent: tum publicis etiam, quas appellant
Uniueritates. In quibus Vitebergensis, quæ
semper fuit populosissima, ad eam raritatem
peruenit tandem, ut quamuis Electori opti-
mo mentirentur, eam suo tempore esse frequen-
tissimam, in quam se tota regna, & nescio quæ
noua prouinciæ totæ iam effunderent: nume-
rus tamen discipulorum, facta per oppidum
ostiatim inquisitione, maior tandem non sit
reperitus quàm 450. annumeratis licet fa-
mulis & ciuium etiam, qui operam literis da-
bant, filijs. Nihilo lætior aut uergetior erat
Reipub. imò etiam uniuersi status Oeconomi-
nici facies & conditio. Summa hæc est,
Aut mœrore animi contabescere, & ante an-
nos consenescere: aut in licentiam morum
effrenem dissolui, & magnis precipitijs in
flagitiosam atq; Epicuream uitam ruere cer-
nebantur homines, ut multi tandem nec Deum
nec sacra eius curare uiderentur. Vidi, qui
usum

usum Cena Dominica explodere, & homini-
bus ad altare procumbentibus, simile sibi id
videri spectaculum, cornicularum facto, qua
nidis adhuc adherentes, cibum à matre pra-
bitum rostris exciperent, dicere auditus fue-
rat, imò panis buccella in catino reposita, &
vini affuso modico, ubi id humi procumbens
deglutierat, tantundem se accepisse dixerat, ac
qui ad Synaxin accessisset. Lipsia Professo-
rum quidam reperiebatur, quem non puduit
dicere Visitoribus in os, ut monstrent sibi
corpus Christi in Cena visendum: tum se pra-
sentiam eius crediturum esse. Idem de
vno in uniuersum vero, eoq; non nisi Logica
doctrina tractatione duntaxat comprehensi-
bili, confidenter disputare multa non erubuit.
Heu nimis tristem, atque Tragicam, fabula
istius Sacramentaria Πίτασις.

Sed ad κατασκευὴν propero. Quemadmodum
Principis vnus Augusti puta obitu, fabula
ista Sacramentaria ortum duxit: Ita morte
successoris finem est sortita. Perit ergo, & si a-
tatē spectes, praematura morte perit Princeps
optimus

optimus, cuius facilitate nequiter sex ista ho-
minum diu abusa fuerat, & perit nulla re ma-
gis, quam scelere eorum occisus, quorum per-
fidia sibi turpiter impositum fuisse serò ille tan-
dem animaduverterat, & sanguine quasi de-
plorare ceperat. Hic Ilium ingens ruit, perit
Troia magna momento uno & fabula Sacra-
mentariorum in fabulam exit, & desinit in læ-
tam *καταστροφήν*, quam isti exitus *τελευτώτατον* clau-
dere in animum pridem induxerant. Sæpe
malum hoc illis, si mens non leua fuisset, diuina
predixerant auguria. Manifesta mortem
Principis multa præcesserant presagia. In socijs
machinationum atq; impietatis atrociam Do-
minus iam aliquot vindicatae suæ Maiestatis
exempla statuerat. Vitebergæ studiosus re-
pertus fuit, qui rythmos Germanicos à ciue
oppidano adium suarum vestibulo ascriptos,
& lapidi incisos, in hunc modum:

Gottes Wort vnd Luthers Lehr/

Bergehet nun vnd nimmermehr.

Hos inquam cano & stercore oblitos ille
fœdissimè conspurcauerat. Quid fit? Postri-
diè flagra furiarum intus persentiscens haud

E dubiè,

dubiè, cum animo saucio quietis aliquid quasi-
turus, porta deambulatum egreditur, subito
exanimis concidit. Possent plura commemo-
rari scitu digna in hanc materiam. Sed tempo-
ris angustia excludimur. Hæc eò duntaxat re-
censeo, ut constet, licet aliquandiu clausis quasi
oculis connixerit Deus, & frena libidini Sa-
cramentarie laxarit; quam paternè tamen
ille cause suæ tandem patrocinium suscepit,
imò solus solus tandem fuerit, qui hostes fudit,
confudit, & liberationem populo suo, & Eccle-
siae exoptatissimam prestitit. Huiusmodi
tum inspecta fuit animorum ex parte Sacra-
mentaria consternatio? Antea caput inter nu-
bila condebant: nunc cor planta pedis affi-
xum, vix agrè trahebant. Quis hoc nisi di-
vine potentiae specimen interpretabitur? Certè
hæc virtus fuit, quam fecit dextra Domini.
Miranda referunt fide digni homines, qui Pa-
Leuit. 26 nicus timor istos Pyrgopolinicas tum illicò
inuaserit: fugiebant nemine persequente: soni-
tu folij unius volantis, ceu fulminis icti, ter-
rebantur.

Erat Vitebergæ **RENNECHERUS**
quidem

quidem, homo portentose pernicax, qui mortis
istius accepto nuntio, crepidatus neq; perula
neq; pecunia instructus, extra urbem se pro-
ripit, & fuga leporina saluti, cui ne per som-
num quidem a quoquam periculi quicquam
parabatur, consulebat. Cum indictis Torga
Comitijs de summa rerum constituenda cum
ordinibus provincialibus ab Illustriss. nostro
Principe consilia tractarentur, ne unus qui-
dem repertus fuit Calvinista, qui in publicum
progressus, religionis suae, dixerim potius im-
pietatis, confessionem edere ausus fuerit. Jam
Vitebergam ad homagij praestationem ingres-
so eodem Illustriss. P. & inter sacra iam ver-
sato, dum antemeridiano tempore fulgentissi-
ma halone Sol circundatur, ut aspectu etiam
ipso ostentum hoc contemplantium animos ex-
hilaret, an hoc documentum non fuit gratia,
quam rursus affulsuram Ecclesiae suae, Deus
hoc ipso ostento palam significavit? Jam tan-
tum se in animis hominum exerebat passim su-
per hac insperata liberatione gaudium: Tan-
tus audiendi Verbi purioris Zelus: Tantum
Calviniani dogmatis odium, ut haec nisi divi-

tus excitata esse, cogitare pius nemo quisquam
possit. Judaico nomine exosius longè factum
est Calvinistarum nomen: Et Calvinistam ho-
diè dixeris, omne flagitium dixeris ijs locis, ubi
nuper pro numine Calvinum haberi, a secula ip-
sius volebant.

Digna hæc est & debita Calvinistis pro in-
nata superbia, & odio nominis Lutherani, ta-
lionis pœna, quam utinam aut vera pœni-
tentia amoliantur, aut ad finem usq; mundi
patiantur. Tibi verò Rex Gloria, Rex Mis-
iestatis omnis Iesu Christe, cuius honori hære-
sis ista præcipuè adversatur, laus sit perennis
& sempiterna gloria, qui honoris, causa, &
populi tui patrocinio suscepto, tantum nobis
iubar tuæ bonitatis splendere hoc tempore vo-
luisti. Conserua nos à malo Christe in veritate
tua, Verbum tuum veritas est, à quo ne un-
quam latum unguem, vel tyrannorum minis
terruit, vel hereticorum strophis turbati, de-
flectamus, tu spiritu tuo solus effice. Amen.

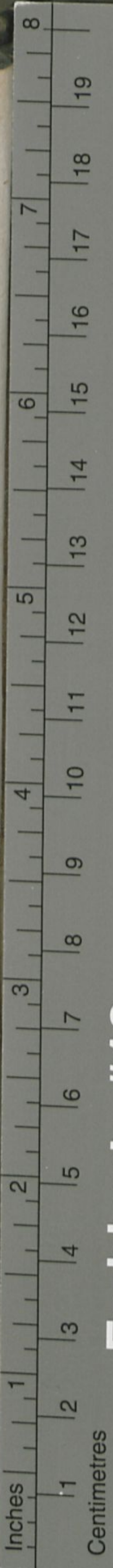
F I N I S

155087

R

V 17

... ruit os in san... guine agni lauerunt stolas
... radiderunt... corpora sua... propter deum ad...
... eruerunt habere coronas... peruerunt...
... patri et fili-o et spiri... tu scō. In laudē. Laudes
... mēti quanta passi sūt tormentā. ut securi pueniret ad
... Cum palma ad regna puenierūt scī
... aus meruerūt de manu dei. Evovae. Corpora scō
... a sūt et uiuent nomina eorum in eternū. Evovae. A
... omni cum benedicite in eternū. Evovae. A

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

10

COEDIA
CAESY-
RECITATA
PICIO CON-
ANDARVM
n Ienae 27. Febr.
593+

A

IO MYLIO
professore primario.

N. A

bia Steinmanni.

